

Elena
Medelová

Zázraky

Host

Přeložila Vendula Pazderová

Elena
Medelová

Zázraky

Brno 2022

Vychází za finanční podpory Ministerstva kultury ČR

Copyright © Elena Medel, 2020

Publicado de acuerdo con Pontas Literary & Film Agency

Cover picture by Album / Universal Images Group / Underwood

Translation © Vendula Pazderová, 2022

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2022

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-1320-8 (PDF)

ISBN 978-80-275-1321-5 (ePUB)

ISBN 978-80-275-1322-2 (MobiPocket)

Clearly money has something to do with life.

Philip Larkin

DEN

Madrid, 2018

Prohledává kapsy a nic nenachází. Ty u kalhot jsou prázdné, stejně tak ty u kabátu: dokonce ani žádný vlhký zmuchlaný papírový kapesník. V peněžence má sotva euro a dvacet centů. Alicia bude peníze potřebovat až po střídání směn, jenže vědomí, že u sebe skoro žádné nemá, ji znervózňuje. Pracuju na vlakovém nádraží, v jednom obchůdku se sladkostmi a bagetami vedle záchodů — tak se obvykle představuje. Na nádraží Atocha by ve všech bankomatech za výběr platila, takže z metra vystoupí o stanici dřív a vybere si přímo ve své bance dvacet eur, což ji trochu uklidní. Alicia se s jedinou bankovkou v kapse zadívá na poloprázdný kruhový objezd, na těch několik aut a chodců. Za pár minut vyjde slunce. Když má na výběr, vždy si bere odpolední směnu: může vstávat, v kolik chce, strávit odpoledne v obchodě a potom jít rovnou domů. Nando to snáší nelibě a stěžuje si, ale on si vlastně stěžuje

pořád; ona se vymlouvá, že to po ní chce kolegyně: má dvě děti, takže se jí ranní směna hodí víc. Alicia tak obvykle mívá volný začátek dne a večer se vyhne vysedávání v baru s jeho — teď už i jejími — kamarády, levným tapas i miminům batolícím se mezi špinavými ubrousky. Alicia si myslela, že až se ostatní stanou matkami, tahle tradice se vytratí, ale ony jen odcházejí uspat děti, a pokud tvrdě usnou, zase se vrátí, a Nando je rozladěný z toho, že se z rituálu snaží vykroutit. Udělej pro mě aspoň tohle, žádá ji. „Tohle“ jednou znamená trávit večery v baru u nich v přízemí, jindy s ním vyjet na sezónní cyklovýlet. On šlape na kole a Alicia se s ostatními ženami přesouvá autem, svazek manželský jí nikdy nepřipadal víc svazující: během těch víkendů jako by na zápěstích přímo cítila, jak jí kůži odírají želízka. Uprostřed noci v hostelu se Nando pod hrubými přikrývkami kouše do rtu a zakrývá jí pusou, aby je neprozradil hluk, a na konci se jí ptá, proč se těm výletům vždycky vyhýbá, když jí přece tak prospívají.

Den za nocí a noc za dnem a den za nocí: všechny jsou naprosto stejné, ani jediné ráno Alicia nepředstírá, že je nemocná, a neprochází se raději po městě, ani jedinou noc nespí klidně, bez stále stejné noční můry. Její nadřazení — zažila jich už několik, vždycky to byli kluci o něco starší než ona, teď jsou o něco mladší, s košilí zastrčenou v kalhotách — obdivují, že vydržela tolik let ve stejné práci; někteří se jí ptají, jestli ji prodávat svačiny na cestu nenudí, a ona odpovídá, že je šťastná — toho si

oni velmi cení: uklidňuje je, že má jejich prodavačka čokoládových tyčinek dobrou náladu, Patricia se jmenuješ, že jo — a že jí to stačí. Jeden z nich se Alicie ptal, jestli má nějaké sny: o tom bych ti mohla vyprávět, a vzpomněla si na kulhajícího muže a jeho houpající se mrtvé tělo, které se točí dokola, ale tehdejší šéf měl na mysli luxusní byty v centru města a měsíce strávené na plážích s průzračnou vodou.

Ať má ranní, nebo odpolední směnu, své zvyky nemění: když pracuje ráno, vyzvedává odpoledne Nanda nebo počká, až na ni zazvoní, a scházejí se v baru, kde brečí děti ostatních; když pracuje odpoledne, tráví čas příjemněji. Některá rána se i trochu nalíčí — nikdy přesně neví, co zdůraznit: s přibývajícími roky se jí hromadí tuk na bocích a stehnech, z obličeje zas civí ty krysí oči, které zdělila po matce a matka po otci, nebo to alespoň s lítostí tvrdil strýček Chico —, vydává se do částí města, kam Nando nikdy nevzkročí, a předstírá přehnaný zájem u kávy v baru, kde ještě pořád nemají kuchařku, nebo u pultu v řeznictví, které má za chvíli zavírat. Zpočátku se zdráhala, když byl Nando ve městě, měla strach, aby na ni nepřišel, ale jednou se to prostě stalo: když si něco vyřizovala na úřadě, jeden muž jí v čekárně začal vyprávět zápletku románu, který právě četl. Alicia se za své tělo stydí čím dál víc, takže takovou příležitost nemohla promarnit.

Kruhový objezd u nádraží Atocha je skoro prázdný, jen několik aut a několik chodců: slunce vyjde za pár minut.

Stánky na třídě Claudia de Moyano mají stažené rolety, pár fialových teček — vidí ty ženy ve stejných tričkách i z dálky — vyvěšuje poblíž kolotoče transparency. V televizi zaslechla nějakou zprávu o dnešní demonstraci, ale hned na to zapomene, na semaforu se rozsvítí zelená, přechází k nádraží a myslí na věci, na kterých jí záleží o něco víc.

María spí tvrdě jako špalek. Když nastoupila do důchodu, strčila budík do tašky, odnesla ho k nim do sousedského spolku a postavila ho na poličku, odkud si ho může vzít někdo, kdo ho využije. Už roky ho nepoužívala — jako všichni ostatní ho nahradila budíkem na mobilu —, ale připadalo jí to jako symbolické gesto, může se stát součástí života jiné ženy: teď když už ho nepoužívám, pomyslela si, ať poslouží někomu, kdo na rozdíl ode mě vstává brzo, ať ta věc doprovází příběh někoho jiného, kdo vychází z domu ještě za tmy. Skoro vždycky se probouzí sama od sebe: ruší ji ta trocha světla pronikajícího žaluziemi, zvuk tekoucí vody u souseda v bytě. Na dnešek se připravovaly měsíce. Včera v noci přišla Marie přes whatsapp zpráva od kamarádky: „Jj, nemůžu uvěřit, že už je to tady.“ Na spolkových schůzích i menších setkáních jednotlivých skupin María podněcuje nadšení mladých žen: celý život, skoro sedmdesát let, jsem žila jen proto, abych se dneska probudila, setkala se s vámi a kráčela po vašem boku. Ve spolku teď říkají: kdo chce, ať stávkuje tím, že nepůjde do práce, kdo chce, ať stávkuje

tím, že nebude nakupovat, kdo chce, ať stávkuje tím, že se nebude starat o děti. Ať si každá vybere, který způsob je pro ni nejlepší, všechny nám poslouží a my tu nerozdáváme žádné feministické průkazky. Ale manžel si všimne, že nemá talíř na stole. No tak mu, Amalie, připravíš jídlo do krabičky a ať si to ohřeje. To taky nezvládne? Tak příští týden kurz o mikrovlnkách pro začátečníky. Já do práce půjdu, nemůžu tam nejít, když se dává výplata, ale připojím se k vám odpoledne na Atoche. A o sebe se starat můžu? Než sem půjdu, chtěla jsem se naložit do vany, dokud nebudu celá rozmočená. Samozřejmě, o sebe i o ostatní ženy se dneska starejte.

Předchozí odpoledne se sešly ve spolku: některé začaly připravovat sendviče pro ty, co dnes vyjdou do ulic a budou o demonstraci informovat ženy vycházející ze supermarketů nebo ty, které jsou na cestě do práce; jiné se nepřipojí k demonstrantkám, ale brzy z rána přijdou do sídla spolku a budou hlásit, co se děje v jiných městech, i v tom jejich. Dá se poslouchání rádia brát jako stávka? Dá se sledování internetu brát jako stávka? Sundaly alobal z plechu s buchtou a rozdělily se o ni. Upekly empanady, holky připravily hummus a guacamole, jedna starší členka do misky ponořila lžičku, jako by to byla polévka nebo krém: takhle se hummus nejí, smály se ty mladší. Zdálo se jí to příliš moderní a vzpomněla si na svou matku, která zažila válku a takhle jídlem neplýtvala: odkud proboha jste, odněkud z ústí Nilu, nebo od nás z Madridu, tady u nás v Carabanchelu se snad cizrna dává

k masu. Zatímco sendviče z toustového chleba plnily chorizem a salámem, krájely je na trojúhelníčky, balily do fólie a ukládaly do lednice, aby je den nato mohly rozdávat, María vypočítávala všechny stávky a demonstrace, kterých se nezúčastnila: nebyla jsem na té v sedmdesátých letech se Suárezem, na jedné před volbami ani na té po nich, pak byla ta proti NATO, další v osmdesátém pátém za důchody, jedna v osmdesátém osmém a dvě v devadesátých letech, zmeškala jsem tu kvůli Iráku i tu proti válce, pak jednu v roce 2010, dvě v roce 2012 — tu proti Rajoyovi a tu evropskou — a potom jednu za svobodné právo na potrat. Na ty za školství, vzpomíná jedna z holek, která už chodí na univerzitu, na ty demonstrace proti škrtům ve školství jsi šla, a María vypráví, jak se jí na jedné z nich nějaká novinářka zeptala, jestli demonstruje kvůli vnučce, a ukázala na kamarádku dceru, a ona nevěděla, jak reagovat, tak odpověděla, že ano, kvůli vnučce i kvůli všem vnuččiným kamarádkám, mladé holky ze spolku zamávaly na kameru a žádná z nich nedala znát, že jim v žilách nekoluje stejná krev. María často s nenucenou důvěrností mluvila o lidech, kteří byli součástí jejího života — Felipe, Boyer, Aznar — a kteří o téhle sedmdesátnici, co utekla z rozestavěné čtvrti jednoho města na jihu Španělska do Madridu, nemohli mít ani tušení; ministryně Zapaterovy vlády udělila ženám ze spolku ocenění, ale María si ho vyzvednout nepřišla. Předávalo se ráno a ona si nemohla dovolit vzít si v práci volno.

Nando ji prosí, udělej pro mě aspoň tohle, Alicie. „Tohle“ už nezahrnuje sňatek, v tom Alicia kapitulovala, protože jí zajistil ten smutný byt ve smutné čtvrti, ani děti; Nando už — skoro — přijal, že se nikdy nenarodí. „Tohle“ je slovo, kterým manžel myslí občasný víkend s cykloklubem, tedy krásnou krajinu v dost pochybné společnosti, nebo několik dní u moře s jeho matkou, s níž si Alicia v praxi ověřuje, že mlčeti zlato; „tohle“ znamená sobotní večery u jiného páru kamarádů a večere v některé z okolních restaurací. Do toho Alicia spadla, do „toho“, ne do „tohohle“ — Nando, žít s Nandem, vdát se za něj a přizpůsobit svůj život tomu jeho —, a když odmítá mít děti, musí každý den v něčem ustoupit: když něco chceš, musíš něco nabídnout, a když něco odmítáš, musíš to nějak vynahradit. Alicii ještě zbývá čas: a co kdyby mu řekla, že ano, že souhlasí, a měli by štěstí a podařilo by se jim to rychle a za rok by k posteli přistavili ještě dětskou postýlku, aby byl ten řev dobře slyšet? Co by Alicii stálo shodit nabraná kila? Odměnili by ji šéfové za to, jak roky zákazníkům vysvětlovala, že hamburger není součástí zlevněného menu, nebo by ji nahradili o deset let mladší holčkou, které by ten mizerný plat taky stačil? Podprsenu by měla promočenou od mléka, břicho vytahané. Alicia by pak musela volit jinou strategii, aby prolomila ledy, protože už i teď, když nepotká nikoho lepšího, bere přestárle muže nebo mrzáky, ale má strach, že s tělem matky by se nespokojili ani oni: tělo matky není pro žádného muže zrovna výhra v loterii. Alicia v těle matky, dokáže si to vůbec

představit? Jak by asi Nando přijal, kdyby měla prsa ještě povislejší a po stehnech by se jí táhly strie? Nando ji pak přestane oslovovat jménem, a když na ni bude mluvit — i na veřejnosti —, bude jí říkat „maminko“, jako by snad Alicia porodila dvakrát. Ještě předtím začne Nando ze strachu, že by přirážením poškodil výjimečnou mysl svého potomka, odmítat sex — další výhoda pro Alicii: přeměna z manželky na matku ji ušetří manželova chtíce — a bude jí kupovat bylinkové čaje na ranní nevolnost v prvních měsících, kousací korále a kojící oblečení. Pomyslí na dítě — říkejme mu Alicita —, které neexistuje, a tak si představu Alicity, toho, co Alicita obnáší, vychutnává — bude mít její krysí oči, nebo oči po Nandovi? — a googluje si: těhotenské šaty, těhotenské košile, její prsa v té hrozné podprsence. Možná, když bude mít štěstí, si Nando během jejího těhotenství začne všimnout jedné z těch holek, které pracují u nich na skladě v administrativě — vypráví jí o několika sympatických a šikovných, zapomněla, jak se jmenují —, a dá jí na chvíli, na pár měsíců, na celý život pokoj. Co bude s Alicitou, pokud by Alicita existovala, dělat, když se Nando bude tak dobře bavit sám? Hned ji napadne využít ji při výpravách po městě: nějaký muž by se k nim mohl přichomýtnout, aby jí pomohl složit kočárek, nějakou tou lichotkou zapřede na stanici metra hovor. Kolik je holčičce měsíců — Alicita má na sobě samou růžovou a kraječky, v ouškách brzy po narození dvě perličky —, ona nadšeně odpoví a vymyslí si nějakou historku, ještě že Alicitě je zatím

všechno fuk, neposlouchá, nezajímá ji nic moc jiného než brečet, jíst a kadit, a pak aby ji někdo přebalil: Alicita je zaparkovaná u stojanu na deštníky v bytě v Palomeras nebo v Las Tablas a matka to mezitím dělá s neznámým mužem, který po ní chce telefon, aby se mohli znovu setkat, a pak bude několik týdnů posílat fotky svého ptáka profesorovi matematiky v Cartageně, jehož číslo se ve třech nebo čtyřech číslicích shoduje s tím Aliciiným. Vyprskne smíchy, i když ji slyší zákazníci: a co když si Alicita z těch schůzek zapamatuje nějaký obraz nebo zvuk? Dceři se ve snech bude do konce života zjevovat ženské tělo na mužském, mužské tělo na ženském, štukovaný strop v bytě vybaveném třicet let starým nábytkem, někdo, kdo říká, pojď dolů, někdo, kdo říká, pojď nahoru, a chvíli před probuzením se Alicita pozná ve tváři ženy, která leží vedle těla, o němž nic neví a jímž pohrdá, a která je celá zpocená a na chvíli skutečně šťastná.

A potkávala jsi dřív na schůzích hodně žen, Marío? Otázku nevinně položila jedna z dospívajících dívek, celé dlaně i prsty měla pokryté červenými stopami od choriza; ty ruce Maríu zaujaly, byly totiž poničené už od dětství a dávaly tušit, že jejich majitelka je bude celý život používat víc než hlavu. Dívčino vyjadřování Maríu udivovalo — byla to dcera dcery jedné kamarádky, uvědomila si se zvláštní hrdostí —, navzdory mládí dokázala srozumitelně vyjádřit svůj názor, měla pochopení pro ty, kdo s ní nesouhlasili, ale zároveň bylo Maríe příjemné, že

se touhle poznámkou vrací ke svému skutečnému věku: nechápu, že tě tenkrát chlapi nechtěli pouštět ke slovu. Vždycky jsem tam doprovázela muže ze sousedského spolku, vysvětlovala Maríia. Asi pět šest let po příchodu do Madridu jsem s jedním začala chodit. Bral mě s sebou na schůzky, kde se řešilo, jak zlepšit naši čtvrť: tenkrát tu bylo mnohem víc ošemetných oblastí, lidi si píchali na veřejnosti, přímo před vchodem do našeho domu, a krádeže, to nebyla jen peněženka štípnutá z kabelky, lidi potřebovali víc, byly tu slumy a pak dál ještě věznice. Měli jsme pocit, že na jih od řeky prostě nikdo není: ale ten nikdo, to jsme samozřejmě byli my. Přemýšlela jsem nad tím, co se probíralo na schůzích, a začala jsem si zapisovat jména spisovatelů, co ti muži a další, které jsem moc neznala, zmiňovali ve spolku a v hospodách, kam jsme si chodili na chvíli posedět. Skákala jsem od jednoho spisovatele ke druhému a svoje dojmy jsem pak popisovala svému příteli, Pedro se jmenoval, a debatovali jsme o nich. On pak moje závěry prezentoval na příští schůzi: takový chytrák, hotový profesor, všichni k němu vzhlíželi. Já jsem mlčela, od něj to totiž znělo mnohem pěkněji, než jak bych to mohla říct já. Začala jsem chodit na kafe s pár ženami, s tvou babičkou, s dalšími kamarádkami, scházely jsme se u nich nebo u mě doma a probíraly jsme věci, které nám byly bližší a co muže moc nezajímaly: rozvody, potraty, násilí nejen fyzické, ale i slovní. Tvoje máma mi začala doporučovat knihy, o kterých se učili na univerzitě, a jak jsem dál četla, všimla jsem si, že čím víc mám

vlastní hlavu, tím víc nesvůj se Pedro cítí. A tak jsme o tom s tvou mámou mluvily; mluvily jsme, jak mluvíme pořád, odjakživa, a rozhodly jsme se požádat spolek o povolení založit ženský kruh. Oni si představovali, že si budeme vyměňovat nápady do kuchyně nebo oblečení, do kterého se už nevejdeme: sešly jsme se tu s tvou mámou a několika jejími kolegyněmi a zatlačily jsme na ně. Radnice nám uvolnila prostor a zase nám ho sebrala, když jsme si stěžovaly, že je v parku špatné osvětlení; tak jsme sehnaly nějaké peníze a pronajaly jsme si vlastní místo. Já jsem tenkrát měla práce nad hlavu: pracovala jsem jako uklízečka v kancelářích na druhém konci Madridu, pak jsem se jezdila rychle najíst, zhltna jsem sendvič v metru nebo nějaké rychlé jídlo vestoje, sem tam jsem v noci utíkala na chvíli za Pedrem, ale nikdy jsem se necítila tak spokojená. Ani teď, když už ráno nemusím brzo vstávat, trávím dny ve spolku a vidím, kolik žen nám pomáhá. Tenkrát jsem poprvé v životě cítila, že mě někdo poslouchá a to, co říkám, bere vážně. Ne proto, že by se se mnou chtěl vyspat, ne proto, že by úplně vypnul a místo mého hlasu slyšel jen neurčitý vzdálený šum, ale protože mi rozumí, protože se mnou souhlasí, myslí si, že stojí za to si vyslechnout, co říkám, kvůli obsahu. V jednu chvíli se mi to celé, přemýšlet a říkat, co si myslím, proměňovat slova v činy, spolek, zdálo mnohem důležitější než cokoli, co by mi Pedro mohl nabídnout. Chtěl, abychom spolu bydleli, a já si uvědomila, že to s láskou nemá nic společného. Nebyla jsem pro něj María, člověk, ale věc,

jejímž majitelem se cítil být: jeho byt, jeho auto, jeho manželka. Tuhle jizvu — a ukáže si na šrám na bradě, který jí svítí na bílé kůži — jsem si udělala, když jsem vybíhala z autobusu; zakopla jsem a spadla, ale s ním to ani nehnulo. Vydrželi jsme potom spolu ještě rok. Takže ne: nikdy jsem tady nepotkávala ženy, jako jsme my. Co tím myslíš, Marío? Chudé ženy. I na to, abys protestovala, potřebuješ peníze.

DOMOV

Córdoba, 1969

Z miminka je cítit tabák. První, čeho si María všímá, když bere Carmen do náruče, je, že voní úplně jinak než ostatní děti. Dcera sousedky, která bydlí vedle strýčka a tety, je občas cítit po cibuli, i když se to její matka snaží překrýt kolínskou; naopak chlapeček z jejich domu — tedy z domu, kde pracuje, upřesní hned María; ona sama vlastní domov nemá —, který se narodil jen o pár měsíců dříve než její dcera, voní sladce. María to nedokáže popsat — co to znamená „vonět sladce“? —, protože nikdy nic podobného necítila, ale teď stejnou vůni rozpoznává v obchodech a kavárnách. Sousedčina dcera si odpoledne hraje s kastroly, zato chlapeček tráví čas v kolébce nebo v přenosné postýlce v obývacím pokoji; i Carmen se doma přesouvá sem a tam, mezi ložnicí a náručí babičky vysedávající u jídelního stolu. María si uvědomuje, že ta vůně tabáku možná nějak souvisí s jejich rodinou.

V kuchyni kouří její matka, otec kouří úplně všude a María má podezření, že bratr Chico začal kouřit v ložnici a doufá, že na něj nikdo nepřijde. Z Carmen je cítit tabák; možná si María myslí, že je z její dcery cítit jejich dům o třech místnostech, nebo možná myslí jen na to, jak zvláštní je usínat tu s ní.

Carmen před pár týdny oslavila první narozeniny a María se poprvé od chvíle, kdy odešla, vrací domů: v autobuse hledala slova, jimiž by popsala široké madridské ulice, uvažovala nad tím, že pomlčí o těch částech města, kam jí strýček a teta zakazovali chodit. Pokusila se zapříst hovor se ženou na vedlejším sedadle, mluvila o počasí a o rozdílech mezi Madridem a jejich městem — široké třídy, místa, od kterých ji každý odrazoval —, ale dostala jen kusé, jednoslabičné odpovědi, pár nicneříkajících frází. Z toho ničím nevyplněného času měla hrůzu; potřebovala se zabavit. Trochu klímala, pak se dívala, jak se krajina postupně proměňuje: čím dál na jih, tím víc do očí pálila žlutá hrbolatá země. Když dcera odpoledne usnula, María se pokusila trochu si odpočinout, ale nakonec si jen s otevřenýma očima lehla vedle ní a sledovala, jak dýchá. Zkoumá, co po ní Carmen zdědila. Na ty křehké ručičky si pamatovala, ale na tu ostrou bradu, ze které má sama komplexy, na tu ne; Carmen má zatím jen pár vlasů — tmavých jako vlasy jejího otce — a jsou tak jemné, že ji María raději nechce po hlavičce ani hladit, aby je nezlámala. Je menší, než María čekala — mnohem menší než chlapeček u nich v domě —, a břicho má pořád

nafouknuté. Tu bílou pleť zdědila po rodině z matčiny strany, uznává Maríá a představí si, jak bude dcera vypadat, až bude jen o něco mladší než ona dnes, s prosvítajícími žilami na pažích a prsou. Přeje Carmen, aby měla v životě víc štěstí.

Ve vzpomínkách se jí Carmen vejde do připravené náruče; dnes si dceru opírá o bok, protože jen rukama už ji neudrží. Je vtipné, pomyslí si Maríá za mnoho let, jak si paměť vytváří vlastní falešné vzpomínky: mezera na místě toho, co se do paměti neuložilo, protože nám to připadalo bezvýznamné nebo to nenaplnilo naše očekávání, se zaplní tím, co bychom chtěli, aby se bývalo stalo. Přes den vaří a uklízí a žehlí a plní úkoly, ale v noci se věnuje své paměti. Před usnutím si v hlavě vyvolává obraz domu svých rodičů: za vchodovými dveřmi je malá předsiň, kam se věší kabáty, nalevo ložnice rodičů — dřevěné čelo postele, téměř neustále stažené rolety —, napravo ložnice, kterou sdílela se svými sourozenci Soledad a Chicem — a dřív i s těmi staršími —, na konci kuchyň s velkým stolem, ještě dál pak dvůr se záchodem; nejdřív to byla jen díra v zemi a těžký kbelík až po okraj naplněný vodou, když ho vyliješ, nezapomeň ho naplnit pro toho, kdo půjde po tobě. Její postel rozebrali a na jejím místě teď stojí dceřina dětská postýlka: tatáž, ve které spávali i dnes už dospívající synovci, tatáž, v níž spával i její mladší bratr. Už se zavřenýma očima si dovolí některé chvíle změnit: do toho autobusu nenastoupí, tomu muži pozdrav neoplatí, do toho domu nevkočí.

Marie se stýská i po některých fotografiích, které si s sebou do Madridu nevzala; tváře si už úplně nepamatuje a teď má pocit, že kdyby je u sebe měla, nezapomněla by. Do kufru si zabalila starou fotku, na níž je zachycená spolu se sestrou a otcem na dvorku, a občas se snaží rozluštit černobílé skvrny na stěně za nimi. Pár měsíců poté, co odešla do Madridu, jí matka poslala dopis, který diktovala malému Chicovi: připadalo jí úsměvné, jak se na prvních řádcích snažil, ve druhém odstavci to začal odbývat a rozloučení napsal úplně nakřivo. Matka k dopisu přiložila ještě jednu fotografii: nějaký synovec na ní pózoval před narozeninovým dortem a Chico cpal Carmen do nosu sněhový krém, seděla mu na klíně a on jí jemně podpíral hlavičku. Maríá si fotku postavila na noční stolek. Předpokládala, že proto jí obrázek poslali. Používala ji ale jako varování pro tetu: ráno brzy vstává, po návratu z práce vaří večeři a myje u nich záchody, ale to neznamená, že je poslušná holka. Ta fotografie prozrazovala pravdu.

Holčička se probudila a Maríá se jí zadívá do očí: dvě černé špendlíkové hlavičky. Začíná se protahovat a Maríá zareaguje: posadí se na kraj postele a natáhne krk, aby viděla do kolébky. Zvykla si žvatlat na chlapečka z domu a dělat legrácky se sousedčinou dcerou; ale ačkoli je Carmen její, zdá se jí cizí. Carmen sebou trhá, jako by se chtěla postavit: nejdřív jen trochu kope nožičkami, ale když se nic neděje, začíná jimi škusbat; máchá rukama a snaží se zachytit Maríin pohled. Ta se konečně zvedne,

skloní se, bere dceru do rukou — závan tabáku — a obejmeme ji. Dcerka jí ale něžnosti neoplácí: nožičkami už nekope, teď natahuje pravou ručičku. Mariu napadne, že Carmen asi ukazuje na roztrhaného plyšáka v rohu. Je na ni hrdá: má radost, když vidí, jak je Carmen chytrá, pátrala v paměti a vzpomněla si na mámu, je už tak velká, že jí chce ukázat svoje hračky. Je to tak? Je to skutečně tak, nebo si Mariá do dítěte promítá vlastní představy? Mariá drží Carmen v náručí, zvedne plyšáka a podá jí ho, ale holčička ho odstrčí: žádné slzičky, žádný křik, ale její pohyby jsou najednou prudší. Mariá bere její malou ručičku a namíří si jí na hrud; nahlas se pojmenuje „máma“, opakuje „máma“, i když ví, že ji Carmen považuje za cizího člověka. Carmen dál natahuje pravou ruku a na něco ukazuje.

„Co chceš, Carmen?“

Carmen samozřejmě nerozumí tomu, co Mariá říká, a Mariá zase nechápe, na co Carmen ukazuje. Neměla bych někoho zavolat a zeptat se? Chico se z práce vrací až v noci; Mariá pomyslí na otce ležícího v posteli, na matku sedící v kuchyni u stolu, na Soledad, která šije naproti ní. Co asi dcera potřebuje? Holčička natahuje ruku a ukazuje dolů na širokou komodu. Bylo jí řečeno, že první zásuvka patří Carmen, další dvě Chicovi, dvě pod nimi Soledad a v té poslední je ještě pár Mariínych věcí. Kdysi v ní měla nějaké oblečení, notýsek a tlustý plastový náramek, který našla na ulici a měla ho na sobě jen jednou; náramek vyhodila, zbytek si sbalila s sebou. Jenže holčička,